

An Fhuinneog Ghaelach

Cumann Gaeilge
na hAstráile

Samhradh 2005/6
1-12-2005

Bain sult as laethanta saoire an tSamhraidh

Seo é an t-eagrán deireanach den Fhuinneog Ghaelach don bhliain 2005 agus tá nithe ann ar mhaith le léitheoirí eolas a bheith orthu. I dtosach tá alt le léamh agus le plé ag an ardrang (b'fhéidir ábhar díospóireachta).

Beidh an t-ábhar, a bhaineann leis an teanga Esperanto, suimiúil do Ghaeilgeoirí. Tá sé faighte amach le déanaí go raibh suim ag James Connolly san Esperanto agus mar an gcéanna le triúr eile de mhairtíriúgh 1916.

Tá a thuilleadh eolais le fail ar www.esperanto.ie/english/connolly.htm.

Tugann an "dochtúir gramadaí" comhairle d'fhoghlaimoírí atá trí na chéile mar gheall ar prefix letters sa Ghaeilge agus roinneann Harry a thuairimí faoi chártaí Nollag.

Dóibh siúd a raibh an t-ádh leo feadóg stáin a fháil ó Dhaidí na Nollag tá cúpla port deas againn.

Istigh le seo, freisin, tá an bróisiúr agus foirm iarratais i gcomhair an Daonscoil. Tá a n-áiteanna curtha in áirithe ag a lán daltaí, ach má tá tú fós ag machnamh air – *tabhair faoi go díreach*. Seo seans chun seachtain a chaitheamh báite in ár dteanga dhúchais agus ár gcultúr ar bheagán chostais.

Bain sult as laethanta saoire an tSamhraidh agus feicimid sith i dtús na bliana, ... till next year, the e-team

Above (and top) scenes from our big day out at the Immigration Museum, Melbourne

San Eagrán Seo..

<i>Bain sult as !</i>	1
<i>Nuacht ón Uachtarán</i>	2
<i>Esperanto, an bhfuil cás aici ?</i>	3
<i>Harry explains the language of Christmas</i>	4
<i>Mé féin....Gearóid</i>	5
<i>Mé féin....Pamela</i>	5
<i>Casadh an tSúgáin</i>	6
<i>úir-Chill a Chreagáin</i>	6
<i>Bhur gCeisteanna</i>	7

www.gaeilgesanastrail.com

Beannachtaí na Nollag daoibh uilig

Fáilte arís don ea-grán seo. Téarma an-ghnóthach ab ea an téarma seo chaite.

Bhí na ranganna ar siúl agus rinne na daltaí jab maith ag foghlaim na teanga.

Buíochas mór d'ár múinteoirí díograiseacha as ucht a gcabhair i rith na bliana – Siún (rang 5), Criostóir agus Paula (rang 4), Stuart agus Doireann (rang 2 agus 3) Dáithí (rang 1), agus Úna.

Mo bhuíochas, freisin, d'ár gcoiste. Dhein siad sár-obair i rith an té-

arma seo.

Thapaigh an Cumann an deis chun an Gaeilge a chur i láthair pobal il-chultúrach na cathrach le taispeántas ag an Immigration Museum i Melbourne. Labhair an t-uafás daoine linn ann.

Beidh an rang deireanach againn ar an 13ú Nollag. Beidh tarraingt na dticéad don raifil an oíche sin agus teacht le chéile lenár gcáirde – na hAlbanaigh, na Breatnaigh agus na Choirnis le haghaidh Carúil Nollag. Bígí go léir ann.

Coimeád i gcuimhne na

dátaí i gcomhair téarmaí na bliana seo chugainn i Melbourne (liosta thíos). Is téarma gearr é an chéad téarma agus an dara téarma níos faide ná mar ba ghnáth.

Ná déan dearmad ar an Daonscoil (2 -8 Eanáir 2006). Tugaimid ár dtacaíocht do mhuintir Wollongong agus iad ag déanamh na h-ullmhúcháin - bail ó Dhia ar an obair.

Cáit

Welcome everyone to this our last newsletter for 2005. We have had a very busy term. Classes were going on and the students have done a good job learning the language. A big thank you to our dedicated teachers for their help all through the year. Siun (Class 5), Chris and Paula (Rang 4), Stuart and Dorothy (Classes 2 and 3) and David (Class 1).

My thanks also to the committee. They have worked hard this term. For the first time the Cumann had a display in the Immigration Museum. This was an important link between the Irish community and the multicultural community here in Melbourne. Many people spoke to us that day.

Our last class for 2005 is Tuesday 13 December. We will be drawing our Christmas raffle on that night and also getting together with our friends – the Scots, Welsh and Cornish for Christmas carols. Make an effort to be there.

Take note of term dates for next year in Melbourne. The first term is shorter than in other years while term 2 is longer. Our first class will be on Feb 7th with a teachers' meeting on Jan 31st. Don't forget the Daonscoil in January next year. We give our support to the Wollongong people who are organising it this year and wish them well. Happy Christmas to everyone and enjoy the Christmas break.

School Term dates 2006 (for students in Victoria)

Term 1 31 January - 10 March 2006, Commonwealth Games 15-26 March
Good Friday - 14 April

Term 2 27 March to 16 June

Term 3 3 July to 15 September

Term 4 2 October to 21 December

An cás do Esperanto, scríofa as Gaeilge ar ndóigh !

Chabhraigh muintir na hÉireann leis an mBéarla a chur i réim mar theanga dhomhanda (mar tá an dealramh air pé scéal é gur teanga dhomhanda é). Ach is í an usáid leathan sin an Bhéarla an bac is mó ar athbheochaint na Gaeilge. Tá deis ann anois ag Éireannaigh páirt a ghlacadh i nGluaiseacht a chuirfidh srian le leathadh iomarcach an Bhéarla. Cén fáth gur ceart dúinn an deis sin a thapú?

1. Chun an Béarla a shábháil air féin. Má leanfar ar aghaidh ó Hong Kong go Bruiséil ag stangadh is ag baint mí-usáid as millfear é.
2. Chun mion-theangacha in gach tír a chosaint is a chothú.
3. Chun an coimpléasc isleachta atá ag a lán againn faoinár teanga féin a scaipeadh.

An bac é ar athbheochaint na Gaeilge an pháirt dhomhanda atá ag an mBéarla? Tugtar dúinn mar shamplaí an Fhionlainn, Iosrael, an Indinéis.... D'éirigh leo san a dteangacha náisiúnta a athbheochaint ach teipeann orainn. Ach níl an comparáid sin cóir. Theastaigh ó na Fionlannaigh an Fionlannais a chur in áit an Sualannais. Ach is sa Sualann amháin a labhairtear í sin. Ní raibh morán le cailleadh acu. In Iosrael bhí gá le teanga chomónta do dhaoine a tháinig ó a lán tíortha éagsúla.

An ceart dúinn glacadh leis gur teanga dhomhanda é an Béarla, an teanga a labharfadh beirt ó dhá thír ar bith le céile? Is fíor go bhfaighidh aon duine a usáideann aerlíní idirnáisiúnta, bainc mhóra, nó ostlanna costasacha duine éigin a labharann saghas éigin Béarla. Má bhogann tú siar ó na lárionaid go ostlanna beaga nó bainc bheaga éirionn deacartaí don Bhéarlóir, fiú amháin sa Eoraip. Fuair aoinne a thaistil thar lear amach nach fíor go bhfuil Béarla ag chuile dhuine, fiú i dtíortha ina múintear é go coitianta ins na scoileanna.

Ní chuireann sé sin ionadh orainn mar múintear Français do mhórchuid de dhaltáí meánscoile na hÉirinn ach an féidir leo í labhairt? 'Se an rud céanna i gcás daltaí ag foghlaim Béarla i dtíortha eile. Is fíor go n-éistean siad le popamhráin i mBéarla. Ba maith leo leabhair i mBéarla a léamh ach is obair andhian dóibh é. Ní feidir linn, a labhraíonn Béarla ón gliabhán a shamhlú comh deacair is atá sé do chuid féin a dhéanamh de theanga ina bhfuil an gramadach comh neamhshoiléir ach ag an am gcéanna atá comh cinnte faoi cad is ceart nó mícheart. An áit a n-usáideann Spáinneach "No?" ag deireadh abairte deireann an Béarlóir "Isn't it?", "Won't he?", "Didn't they?" agus araile. Is tinneas cinn ann féin é an briathar "Do" (Déan).

Casfaidh tú ar chuid mhaith eachtrannaigh annseo a labhraíonn Béarla le morán botún. Ach níl amhras ann go mbíonn barr ábalachta in aon chomhrá ag an gcainteoir dúchais thar an duine a d'fhoghlaim é.

Ní mór duinn a mheabhrú duinn féincuibheasach maith, ach de ghnáth deireann siad leat gur beag nach raibh focal acu ag fágáil na scoile dóibh. Déanann sé difríocht an domhain maireachtáil le teanga. Fiú amháin iad siúd atá annseo le fada déanann go mbíonn doicheall roimh an mBéarla ag a lán gurbh éigin dóibh é foghlaim. Nuair a gcaithfidh siad é úsáid agus nuair bhíonn fhios acu go ndéanann siad botúin mothaíonn siad corrabhuaiseach, míshona, agus fiú amháin náirithe.

Bhí an leiriú ab fhearr ar sin le feiscint san Iaráin taréis titim an Seá. Chreid an tAire Oideachais nua in Esperanto agus chuir sé cúpla caibidil eolais faoin teanga idirnáisiúnta ins na teacsleabhair meánscoile nua. Is é an toradh a bhí air gur dhiúltaigh 80,000 daltaí scoile níos mó teangacha "Imperíúlacha" a foghlaim agus ní shásódh dada iad ach go múinfí Esperanto dóibh. Chuireadh dianchúrsa míosa ar fáil do mhuinteoirí.

.....ar lean san chéad eagrán eile

The language of Christmas - special feature by Harry Webb

Giving a Christmas card as *Gaeilge* can certainly bring good will.

I got the idea of making my own Christmas cards using the Irish language from the Christmas newsletter of Cumann Gaeilge in 2002, when Siún Molooney provided some Christmas Greetings in the Irish language.

(The greetings are repeated below—ed)

Sending a Christmas card using the Irish language gets a pleasant response from friends, because it is different and unique. It gets people talking. It not only builds a bridge between people, but in just a few written words of the Irish language I proudly declare my heritage, and also provoke interest into Irish culture by those who recognize me as being Irish.

It also encourages others who are Irish to return to their roots, and to reconnect with those of like mind.

For those who have a computer, Microsoft Publisher is most suitable. On this program there is guidance on

how to produce a greeting card. Let the wizard do the job for you. All you need to do is to put a Christmas Greeting as *Gaeilge* on the bottom of the picture. Import a suitable picture and you are away. Make sure you have a colour printer.

A Gaelic font will enhance your card, since this is usually identified with Ireland. Some of these fonts can be downloaded free from the internet.

If you are really keen, there are now new computer programmes available for making greeting cards.

Why not make Irish the language of Christmas this year.

G*ach dea-ghuí i gcóir na Nollag agus na hAthbhliana*
(Best wishes for Xmas & New year)

N*ollaig shona duit/daoibh*
(A pleasant Xmas to you/ye)

N*ollaig faoi shéan agus faoi mhaise duit*
(A prosperous and happy Xmas to you)

A*thbhlian shona duit*
(A pleasant New Year to you)

G*rá, sonas agus síocháin*
(Love, joy, and peace).

Giotaí ó Dhaltaí sa Bhunrang a bhí ag déanamh " Mé féin agus mo chlann"

Gearóid is ainm dom. Tá mé ocht mbliana is daichead d'aois. Rugadh agus tógadh mé i nDoire i dTuaisceart na hÉireann.

Tríocha bliain ó shin, nuair a bhí mé ocht mbliana dhéag, tháinig mo chlann anseo ó Éire. Is cuimhin liom an lá sin go maith. Bhí sé ag cur fearthainne agus bhí sé an fhuar. Anois tuigim "aimsir Melbourne".

Bhí ochtar i mo chlann

ansin, mo thuismitheoirí, mo dheartháireacha Mícheál agus Damien, mo dheirfiúracha Eithne, Máire agus Teresa agus mé féin. Is mé is sine agus is í Teresa an duine is óige. Fuair m'athair bás trí bhliain déag ó shin. Tá mo mháthair in a cónaí i Melbourne fós.

Tá Damien, Teresa agus mé féin inár gcónaí i Melbourne fós chomh maith ach tá Mícheál ina chónaí i Sydney anois agus tá Eithne agus Máire ina gcónaí thiar in Éirinn arís. Tá mé singil ach tá

mo dheartháireacha agus deirfiúracha go léir pósta. Tá beirt mac ag Mícheál. Tá mac amháin agus iníon amháin ag Damien, Eithne agus Máire agus tá beirt iníon ag Teresa.

Oibrím i trádstóras. Is múinteoirí iad Mícheál, Damien, Máire agus Teresa agus is banaltra í Eithne. Bhí Eithne anseo san Iúil ar a laethanta saoire.

Bhí an aimsir go han mhaith agus bhí áthas croí uirthi.

Mé féin is mo chlann

Is mise Pamaladh Uí Néill. Rugadh agus tógadh mé i Queensland. Bhí cónaí orm i Sydney le cúig bhliain déag.

Tháinig mé go Melbourne ceithre bhliain ó shin. Tá ceathrar duine i mo theaghlach.

Tá mé pósta, agus 'sé Andrew m' fhear chéile. Tá beirt iníon agus

mac amháin agam. 'Sé Pádraig an páiste is óige.

Tá sé trí bhliain d'aois. Tá Natalie i lár baill. Tá sí cúig bhliain d'aois. 'Sí Mairi Ceit an cailín is sine. Is duine fásta í agus tá cónaí uirthi i Sydney.

Bím ag obair ag Ollscoil Melbourne. Is seandálaí agus staraí mé.

www.gaeilgesanastrail.com

Na Foinn Malla (Slow airs)

Tá siad ar an gceol is binne i dtraidisiún na hÉireann agus tógadh iad ón amhránaíocht ar an sean-nós. Tá said éasca go leor ó thaobh rithim agus méadar agus mar sin níl an t-athleagan seo baileach cruinn.

B'fhearr duit cluas ghéar a thabhairt don phort. Tá an dá phort le fáil i *The Clarke Tin Whistle Handbook* le Bill Ochs, foilsithe ag *Penny Whistler's Press* agus moltar go h-ard iad.

CASADH AN TSÚGÁIN
(The Twisting of the Hayrope)

slow air Irish

ÚIR-CHILL A' CHREAGÁIN
(The Clay of Gill Creggan)

slow air Irish

72

Your questions answered by *The Grammar Doctor*

Dear grammar doctor, writes one of students, what are all the different ways in which initial letters can be altered in Irish and when should I use a hyphen ?

GD replies, The diagram below (which is taken from Buntús Cainte vol 2) shows all the possibilities for eclipsis, aspiration and the various prefixes.

Some textbooks use the term lenition instead of aspiration.

Note that eclipsis also includes putting an "n-" in front of vowels, something that many

people do not realise, thinking it only applies to consonants. So we say ár n-athair (our father) or a n-amhráin (their songs).

Do not confuse this with putting an "n" in front of G, which is an example of consonant eclipsis eg Glór na nGael (voice of the Irish) and can also be seen in the diagram.

Note carefully the places where hyphens are used. This is very important and the basic rules can be summed up as follows :

Eclipsis has no hyphen, on consonants but does use it for vowels. See the examples given earlier.

Prefix t uses a hyphen in front of vowels but not in front of S and prefix h is just found in front of vowels but does not use any hyphens at all.

D' is used in front of vowels and also in front of F because when F is aspirated to Fh it becomes silent and thus the first sound would be the vowel following the F itself.

Study the diagram and see if you can devise your own examples. The grammar appendix at back of Teach Yourself Irish has good explanation of when to use each one.

Basic initial letters	Possible modifications				
	Eclipsis	Aspiration	t-	h	d'
A	n-A	—	t-A	hA	d'A
B	mB	Bh	—	—	—
C	gC	Ch	—	—	—
D	nD	Dh	—	—	—
E	n-E	—	t-E	hE	d'E
F	bhF	Fh	—	—	d'Fh
G	nG	Gh	—	—	—
I	n-I	—	t-I	hI	d'I
M	—	Mh	—	—	—
O	n-O	—	t-O	hO	d'O
P	bP	P ^h	—	—	—
S	—	Sh	tS	—	—
T	dT	Th	—	—	—
U	n-U	—	t-U	hU	d'U

*Carcoar '98, agus a leithéid de
spraoi !. Seans ar bith, go raibh tú
ann ?*

*IRISH LANGUAGE ASSOCIATION
OF AUSTRALIA INC.*

Patron: Mary McAleese, President of Ireland

Cumann Gaeilge na hAstráile, the Irish Language Association of Australia is a non-profit organisation run entirely by volunteer tutors and a voluntary committee of management. Its aim is to promote the Gaelic language as a second language within the Australian community, and to form networks with other cultural, heritage and Gaelic-speaking groups.

Formally established back in 1992, the ILAA offers structured weekly language classes to students of all ages, nationalities, and walks of life, across a range of levels — absolute beginners, basic, intermediate, advanced — as well as the opportunity to practice and converse together in a supportive environment.

Members receive a quarterly newsletter; access to the library; and also enjoy weekly singing and informal conversation sessions; as well as participation in occasional social events and residential language schools.

Irish Language Association of Australia Inc., 320 Queen Street, Melbourne VIC, 3000.

Annual Membership Application

or notification of change of address, telephone number, mobile, email.

New Membership Renewal Update

Sloinne
(surname)

Guthán (bh)
(phone)

Céad ainm
(first name)

(ah)

Seoladh
(address)

Fón póca
(mobile)

.....

Ríomhphost
(email)

Membership fee is \$30 per annum and due each January. Class fee is \$3 per week.